

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

GÜLER - TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru no: 49391 / 99)

KARARIN ÖZET ÇEVİRİSİ

STRAZBURG

10 Ocak 2006

İşbu karar Sözleşme'nin 44 § 2. maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecek olup şekli bazı düzeltmelere tabi tutulabilir.

Türkiye Cumhuriyeti aleyhine açılan ve (49391 / 99) başvuru no'lu davanın nedeni bu ülke vatandaşı İrfan Güler'in (başvuran) 23 Mayıs 1999 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 34. maddesi uyarınca yapmış olduğu başvurdur. Başvuran Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) önünde İstanbul Barosu avukatlarından H. Bostancı tarafından temsil edilmektedir.

OLAYLAR

Başvuran 1968 doğumlu olup, Santiago de Compostella'da (İspanya) ikamet etmektedir.

22 Eylül 1995 tarihinde aralarında başvuranın da yer aldığı İstanbul İnsan Hakları Derneği'nden bir heyet Buca Cezaevinde meydana gelen olaylarda yaşamını yitiren üç mahkumun ölümü konusunda bilgi almak için buraya bir ziyarette bulunmuştur.

Heyetin Cezaevi bekleme salonunda bekletildiği sırada, insan hakları platformundan ve mahkum yakınlarından oluşan kalabalık grup cezaevi önünde basın açıklaması yapmak istemiştir. Bu kişiler ile polisler arasında sürtüşme yaşanmış ve başvuran bu esnada yaralanmıştır.

Bu olayda içinde başvuranın da bulunduğu on biri avukat elli üç kişi yakalanmıştır.

Cumhuriyet Savcısı'nın hazırladığı ve avukatların yalnızca kimlik bilgilerinin teyit edileceği, tutuklanmayacağını belirten tutanak cezaevi müdürlüğüne gönderilmiştir.

Aynı gün saat 15.20'de İzmir Devlet Hastanesi acil servisine gönderilen başvuranın kırılan küçük el parmağı alçıya alınmış, vücudunun çeşitli bölgelerinde ezik ve ekimozlara rastlanıldığı rapor edilmiştir.

Başvuran sağlık kontrolünden geçmek üzere daha sonra İzmir Adli Tıp Kurumu'na sevk edilmiş, kendisine burada da benzer teşhisler konulmuştur.

Aynı gün saat 20.50'de Cumhuriyet Savcısı başvuranın da bulunduğu elli üç kişiyi 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu uyarınca suç işlemekle itham etmiş, aynı Kanun'un 32. maddesi uyarınca izinsiz gösteri yapmakla mahkumiyetlerini istemiştir.

23 Eylül 1995 tarihinde Asliye Ceza Mahkemesi sanıkların ifadelerini dinlemiştir. Bu duruşmada ayrıca yaralı polisler mağdur sıfatıyla dinlenmiştir. Başvuran, ifadesinde diğer hususlar meyanında, parmağının olaydan sonra bindirildiği araçta, sivil giyimli bir polis tarafından kırıldığını, görevlinin bundan önce kendisine "parmağını kıracağım" dediğini söylemiştir.

Mahkeme ayrıca, Cumhuriyet Savcılığı'ndan başvuranın yakalanmasından sorumlu polislerin kimliklerinin tespitini ve haklarında kötü muamelede bulunmaktan soruşturma açılmasını istemiştir.

Asliye Ceza Mahkemesi 26 Nisan 1996 tarihinde ilgili yasal hükümler uyarınca suç kapsamına girmeyen elli üç sanığın beratına karar vermiş, delil yokluğundan bu karar nihai hale gelmiştir.

Başvuran 7 Kasım 1995 tarihinde Beyoğlu Cumhuriyet Savcısı tarafından dinlenmiştir. Başvuran kötü muamele iddialarını tekrarlayarak şikayetçi olmuştur.

Cumhuriyet Savcısı 19 Mart 1996 tarihinde üç polis memurunu ve bir başkomiseri makul sınırları aşma ve zor kullanma suçu ile itham etmiştir.

8 Nisan 1996 tarihinde İzmir Asliye Ceza Mahkemesi önünde devam eden dava Beyoğlu Asliye Ceza Mahkemesindeki davayla birleştirilmiş, duruşmada başvuran istinabe yoluyla dinlenmiştir.

9 Haziran 1997 tarihinde Cumhuriyet Savcısı esas hakkındaki görüşlerinde başvuranın yaralanmasına neden oldukları tespit edilen polislerin delil yetersizliğinden serbest bırakılmasını istemiştir.

Bu duruşma sırasında Asliye Ceza Mahkemesi soruşturma başlatılan polislerin delil yetersizliğinden serbest bırakılmalarına karar vermiştir.

Başvuran bu kararın bozulması talebiyle 25 Haziran 1997 tarihinde temyiz başvurusunda bulunmuştur.

Yargıtay 25 Kasım 1998 tarihinde başvuranın talebini reddederek İlk derece mahkemesinin kararını onamıştır.

HUKUK AÇISINDAN

I. AİHS’NİN 3. MADDESİ’NİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuran, yakalanması sırasında uygulanan kötü muameleden şikayetçi olmakta ve AİHS’nin 3. maddesini ileri sürmektedir.

Hükümet, 21 Eylül 1995 tarihinde meydana gelen olayların kalabalık grubun polise taşlar ve sandalye atarak saldırdığı bir ayaklanma oluşturduğunu ve herkes için tehlike oluşturan kalabalık grubun dağıtılması için kullanılan gücün yerinde olduğunu savunmaktadır.

Buca cezaevindeki durum ve cezaevi dışında meydana gelen son derece ciddi olaylar dikkate alındığında orantılı güç kullanımı gereklilik arz etmiştir.

AİHM dile getirilen soruları dava dosyasında yer alan unsurlar, özellikle Hükümet tarafından adli soruşturmaya değin sunulan belgeler ve tarafların görüşleri ışığında inceleyecektir.

Bu bağlamda, AİHS’nin 3. maddesinin alanına girmesi için kötü muamelelerin asgari bir ciddiyet seviyesine ulaşması gerekmektedir. Asgari seviye hakkında yapılacak değerlendirme özü bakımından görecelidir; bu değerlendirme davaya özgü koşulların tümüne bağlıdır. Bir kimse özgürlüğünden yoksun bırakıldığında veya genel olarak güvenlik güçlerine bağlı görevlilerle karşı karşıya kaldığında, davranışları fiziksel güce başvurmayı gerektirmese bile kendisine fiziksel güç kullanılması, insan onuruna zarar vermekte ve prensip olarak 3. maddenin güvence altına aldığı hakkın ihlalini oluşturmaktadır (Özellikle 9 Haziran 1998

tarıhli *Tekin-Türkiye* kararı, 1998-IV, §§ 52 ve 53 ve *Labita İtalya*, no: 26772/95, § 120, 2000-IV).

AİHM, sözkonusu olayları müteakiben hazırlanan Adli Tıp raporlarında başvuranda birçok yaralanma ve ekimozlara rastlanıldığını hatırlatmaktadır.

Hükümet, bu yaralanmalara güvenlik güçlerinin yol açtığı tespitine karşı çıkmamakta, fakat bunların Buca cezaevi önünde bulunan kalabalığı dağıtmak, tüm taşkın fiillerden kaçınmak amacıyla meşru güç kullanımı sonucu oluştuğunu ifade etmektedir.

O halde AİHM'ye düşen, mevcut durumda kullanılan gücün orantılı olup olmadığını bilmektir. Bu bağlamda AİHM, meydana gelen yaralanmalara ve olaylara özgü koşullara büyük önem vermektedir (Bkz. R.L. ve M-J.D.-Fransa kararı, no: 44568/98, § 68, 19 Mayıs 2004).

Bu başvuruda AİHM, Adli Tıp uzman raporunun başvuranın yaralanmalarının ciddiyeti ve sağlık durumu ışığında on beş gün iş göremez raporu verdiği ve iyileşmesi için kırk beş gün gerektiği sonucuna vardığı tespitinde bulunmaktadır.

AİHM'ye göre başvuranın yasadışı olarak bir araya gelen kalabalıkta taraf tuttuğu ve güvenlik güçlerinin müdahalesine direndiği farz edilse dahi, dava dosyasında yer alan hiçbir delil bu denli yoğun ve şiddetli bir güç kullanımının gerekli olduğunu kanıtlamamaktadır. AİHM nezdinde kalabalığın dağıtılması başvuranın yüzüne ve başına gelen darpların ciddiyetini, vücudunda yer alan çeşitli ekimozları, köprücük kemiğinin ve küçük parmak kemiğinin çatlamasını açıklamaya yetmemektedir.

AİHM, Hükümetin başvuranın parmağının nasıl kırıldığına ilişkin hiçbir açıklama yapmadığını not etmektedir.

Yapılan değerlendirmeler ışığında AİHM, yukarıda sözü edilen ve başvurana uygulanan güç kullanımının yasadışı kabul edilen grubun dağıtılması gibi öngörülen bir amaç dahi olsa kesin olarak gerekli olmadığı kanısındadır. Üstelik başvuranın küçük parmağının çatlamasına, ciddi pek çok yaralanmaların oluşmasına ilişkin makul açıklamaların yapılmaması, polislerin ilgilinin tutumu nedeniyle güç kullandıklarına karşılık verdikleri anlamına gelmemektedir (Bkz. Zülcihan Şahin ve diğerleri-Türkiye kararı, no: 53147/99, § 54, 3 Şubat 2005).

Bu nedenle AİHS'nin 3. maddesi ihlal edilmiştir.

II. AİHS'NİN 13. MADDESİ'NİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

Başvuran iddialarını iç hukukta dile getirecek etkili bir başvuru yolu bulunmadığından şikayetçi olmakta ve AİHS'nin 13. maddesinin ihlal edildiğini öne sürmektedir.

Hükümet, başvuranın istifade edebileceği birçok tazmin yolunun bulunduğu cihetle iddialarının dayanaktan yoksun olduğunu savunmakta, bu çerçevede şikayet konusu olayların faillerinin tespiti amacıyla ulusal ceza yargısının inisiyatifinde özenli soruşturmaların yürütüldüğünün altını çizmektedir.

Hükümet, soruşturmaların büyük bir titizlikle sürdürüldüğünü, şikayetçi taraflarla birlikte polislerin ifadelerinin alındığını, başvuranın müdahil olarak bu sürece dahil olduğunu ve yetkili merciler karşısında iddialarını dile getirme olanağını elde ettiğini belirtmektedir.

Başvuran, sorumlu polisleri koruyarak dava dosyası hakkında muhakemenin men'i kararı verdikleri iddiasıyla ulusal yetkililerin tarafı olduğunu iddia etmektedir.

AİHM, mahkemenin bu yöndeki yerleşik içtihadını hatırlatarak buna göre 13. maddenin 3. maddeye aykırı muamelelerden sorumlu kişilerin bulunmasına ve cezalandırılmasına götürecek derinlemesine soruşturmayı, etkili başvuruyu ve gerektiğinde tazminatı zorunlu kıldığını hatırlatmaktadır (Bkz. diğerleri arasında, Anguelova-Bulgaristan kararı, no: 38361/97, § 161, AİHM 2002-IV). Bu çerçevede, soruşturma kapsamını yavaşlatacak her türlü eksiklik davaya neden olan olayları ve sorumlularını tespit etmede istenilen düzeye erişilmesini engelleyecektir (Bkz. Kelly ve diğerleri-İngiltere, no: 30054/96, §§ 96-97, 4 Mayıs 2001 ve sözü edilen Anguelova kararı, §§ 139 ve 144).

Mevcut başvuruda AİHM, yetkili merciler tarafından bir ceza soruşturmasının yürütüldüğü tespitinde bulunmakta, bununla birlikte bu soruşturmanın «etkili» olup olmadığının incelenmesi gerektiğini kaydetmektedir.

Bu çerçevede AİHM, başvuran tarafından polis memurları hakkında yapılan şikayetin amirler hakkında men-i muhakeme kararı ile sonuçlandığını, iç hukuktaki yargılama sürecinde yalnız olay yeri tutanaklarında adı geçen dört güvenlik görevlisinin itham edildiğini, bunların da beraat ettiklerini hatırlatmaktadır.

Üstelik, başvuranın parmağının kırılmasına neden olduğunu ileri sürdüğü olayları teyit ederek veya bu iddiaları çürütecek hiçbir özel araştırma yapılmamış, ilgilinin bu konudaki iddialarına karşı sessiz kalınmıştır. AİHM, Hükümetin « soruşturmaların titizlikle yürütüldüğü» savunmasını kabul edememektedir.

AİHM ayrıca, Asliye Ceza Mahkemesi'nin kararında başvuranın yaralarının ciddiyetine rağmen güç kullanımının orantılılığı hakkında bir kayda yer vermediğini, oysa ulusal mercilerin bu yaralanmalar hakkında güvenlik güçlerinin aşırı güç kullanıp kullanmadıklarını tespit etmiş olmaları gerektiğini hatırlatmaktadır.

Ulusal yetkililerin sözkonusu olaylar sırasında başvurana vuran ve naklini gerçekleştiren polislerin kimliklerinin tespitinde eksikliklerinin bulunması dikkate alındığında AİHM, ulusal merciler tarafından sürdürülen soruşturmaların ilgiliye uygulanan muamelelerden sorumlu kişilerin kimliklerinin ifşa edilmesi, cezalandırılması ve başvuranın tazmini konusunda etkili ve yerinde olmadığını değerlendirmektedir.

Bu nedenle AİHS'nin 13. maddesi ihlal edilmiştir.

III. AİHS'NİN 41. MADDESİ'NİN UYGULANMASI

A. Tazminat

Başvuran 20.000 Euro manevi, 3027,24 Euro maddi tazminat talep etmektedir.

Hükümet bu miktarlara karşı çıkmıştır.

AIHM, başvuranın yaralarının ciddiyeti ve özellikle iş göremezlik raporları ışığında başvurana maddi ve manevi zarar için 10.000 Euro ödenmesini kararlaştırmıştır.

C. Masraf ve harcamalar

Başvuran, iç hukukta yapmış olduğu yargı masrafları için 182 Euro, avukatlık gideri için 947 Euro ve AIHM nezdinde yaptığı harcamalar için 4423,50 Euro talep etmekte, bu yönde İstanbul Barosu'nun avukatlık ücret tarifesi ve harcamalara ilişkin ödeme makbuzları sunmaktadır.

AIHM, AIHS'nin 41. maddesi uyarınca masraf ve harcamalar için gerçekliği ve gerekliliği ispat edilmiş makul miktarların ödendiğini hatırlatmaktadır. Ayrıca yargı giderleri yalnızca tespit edilen ihlalle bağlantılı oldukları ölçüde istirdat edilebilmektedir (Bkz. Beyeler-İtalya kararı (dostane çözüm), no: 33202/96, § 27, 28 Mayıs 2002).

Başvuranın bazı kanıtlayıcı belgeler sunmuş olması ışığında AIHM, hakkaniyete uygun olarak kendisine 2.500 Euro ödenmesine karar vermiştir.

D. Gecikme Faizi

Gecikme faizi olarak Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi kolaylıklarına uyguladığı faiz oranına 3 puan eklenecektir.

BU GEREKÇELERE DAYALI OLARAK, AIHM, OYBİRLİĞİYLE,

1. AIHS'nin 3. maddesinin *ihlal edildiğine*;

2. AIHS'nin 13. maddesinin *ihlal edildiğine*;

3. a) AIHS'nin 44 § 2. maddesi gereğince kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde, ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden Y.T.L.'ye çevrilmek üzere Savunmacı Hükümetin başvurana:

- i. manevi ve maddi zarar için 10.000 (on bin) Euro;
- ii. masraf ve harcamalar için 2.500 (iki bin beş yüz) Euro ödemesine;
- iii. belirtilen miktarların her türlü vergiden *muaf tutulmasına*;

b) Söz konusu sürenin bittiği tarihten itibaren ve ödemenin yapılmasına kadar, Avrupa Merkez Bankasının o dönem için geçerli faizinin üç puan fazlasına eşit oranda basit faizin uygulanmasına;

4. Adil tazmine ilişkin diğer taleplerin *reddine*;

KARAR VERMİŞTİR

İşbu karar Fransızca olarak hazırlanmış ve AIHM'nin iç tüzüğünün 77 §§ 2. ve 3. maddelerine uygun olarak 10 Ocak 2006 tarihinde yazıyla bildirilmiştir.